

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Η'. (Εξάμηνο Β')

✱ ΑΘΗΝΑ, 17 ΤΟΥ ΟΚΤΩΒΡΗ 1910 ✱

ΑΡΙΘΜΟΣ 409

Ένας λαός ύψώνεται άμα δείξη πώς δέ φοβείται την άλήθεια. — ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΑΘΗΝΙΩΤΗΣ. Άθλητώτικα γράμματα.
EUGÈNE CLÉMENT. Κριτική : «Στό Άλμπουρο».
Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ. Τριγύρω στους έκλεχτούς : 'Ο έπαινος του Άλ. Πάλλη.
ΑΔΕΞ. ΠΑΛΑΗΣ. 'Ο Έμπορος της Βενετίας του Σεπήρου (συνέχεια).
ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΡΓΙΑΔΗΣ. «Μουσαϊκά» : Καρδιά δακρυομένη.
ΣΠΥΡΟΣ ΠΕΡΟΥΑΝΣ. Σε μιá ξενιτεμένη κόρη.
Ν. ΠΟΡΙΩΤΗΣ. Για τó Έθνικό Θέατρο.
ΣΤΡΑΤΟΚΟΠΟΣ. Με τó λεπίδι.
ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ. Τάσο (1 - 2).
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ—ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΜΑΣ—Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΜΕ ΤΟ ΛΕΠΙΔΙ

Κείνο ποϋπρεπε νά κάμει, τόκαμε. Τους ξεκούμπησε. Γιατί τέτια σημασία είχε ή διάλυση τής Διπλής Βουλής. Κ' έτσι μάλιστα, άπότομα κι ώμά, καθώς έγινε, με τó τοιχοκολλημένο Βασ. Διάταγμα, πού θυμίζει, με τις άπαραίτητες άναλογίες πάντα, τó «Σταυλος για νοίκιασμα» του Κρέμβελ.

Πραξικόπημα, λέει. 'Όχι τί; Πραξικόπημα βέβαια, και «μέτρον αντισυνταγματικόν» και «υπό νόμους του Πολιτεύματος», κι δτι θέλετε. Μά και σωτήριο μέτρο. Μά και τó μόνο μέτρο, πού βρεθήκανε μάλιστα και μερικοί νά σταναχωρεθούνε γιατί δέν τ'έβαλε μπροστά άπό τήν πρώτη ψηφοφορία, άπό τó Σαβατόβραδο, δταν τά κόμματα, τά καταδικασμένα πιά τελιωτικά στη συνείδηση του Έθνους, βάζανε τήν τριλοποδιά τους και κοιτάζανε νάν τονέ ρήξουνε με τά παλιά, τά ξεφτησμένα τους πιά τερτίπια.

Δέ χρειάζεται, κύριε Βεροιώτη, νάναι Γουλιέλμος Χοεντζόλερν ό Βασιλιάς μας, ούτε Μπίσμαρκ ό Βενιζέλος, για νάναι καλά κωμωμένη ή δουλιά. Σώνει νάχουνε θέληση κ' οι δυό τους νά δουλέψουν και σώνει νάχουν τή δύναμη νά επιβάνουν τή θέλησή τους. Τους Χοεντζόλερν και τους Μπίσμαρκ άς τους χάλρουνται κι άς τους προσκυνούν οι Γερμανοί. Έμεις δικά μας είδωλα λαχταρούμε νά προσκυ-

νήσουμε μιá μέρα. Κι όποιος φορτώνεται μιá τέτια ευτύχη πάνου του, σημαίνει πώς νιώθει και τά κότσα του γερά για νάν τά βγάλει πέρα.

Οί θεομοί και οί συνταγματολογικές θεωρίες είναι τά γιατροσόφια τής περασμένης εποχής. Τά δοκιμάσαμε και τó κορμί μας γαγγραινιωσε άντι νά γιάνει. Τώρα τó λεπίδι του χειρούργου άπόμεινε ή μόνη μας άπαντοχή. Μιά και δυό και τρεις και δεκατρις φορές άς άγγίξει τις σαπισμένες σάρκες όσο νά πετύχει τις ίνες τις γερές. Και τότε νά σταματήσει και νάρχινήσει ή γιατρεία.

Ή μακαρίτισσα πιά Διπλή Βουλή είτανε σαπισμένη σάρκα. Λεπίδι τó λοιπόν. Άν και ή δεύτερη μάς έρθει τέτια, τó λεπίδι πάλι σ' ένεργεια δίχως χασομέρια. Όσο νάρθει ή καλή. Όσο νάρθει ή άληθινά Έθνική Βουλή πού δέ θά χάνεται σε λογοκοπήματα, πού δέ θά πνίγεται σε άερολογίες, πού δέ θά κουτοπονηρεύεται και δέ θά βαγαποντεύει και δέ θά παίζει τόν κρυφτούλη στις σοβαρώτερες και ιερώτερες στιγμές, μά ήρεμη, σεμνή, άξιόπρεπη, άξια τής μεγάλης άποστολής της, θά βοηθήσει έναν πολιτικό πού λέει πώς έρχεται νά μάς κυβερνήσει μ' ένα πρόγραμμα μελετημένο και άνορθωτικό, ή, ά δέ συμφωνεί μαζί του, θάν τονέ ρήξει, πολεμώντας τον όμως τίμια και παληκαρίσια.

Μιά τέτια Βουλή χρειάζεται τó Έθνος σήμερα, και μιá τέτια Βουλή έχουμε χρέος νάν τού δώσουμε.

ΣΤΡΑΤΟΚΟΠΟΣ

ΓΙΑ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

— Τί νέα για τó καλλιτεχνικό θέατρο; Λόγος δέ γίνεται πιά στον τύπο. Μήπως φτειάξανε κι όλα τήν εταιρία τους δραματογράφοι και καλλιτέχνες και δημοσιογράφοι πού τόνειρευτήκανε; Μήπως και τó χτίζουνε, για νά μάς τó παρουσιάσουνε ξαφνικά έτοιμο;

— Δέ βारीσαι, αδερφέ. Ό λόγος είτανε για νά γραφτούνε μερικά χρονογραφήματα. Τώρα έχουμε άλλα θέματα, πιδ επίκαιρα. . .

Έτσι εκλεισε ή κουθέντα του δρόμου, έτσι εκλεισε και τó θεατρικό ζήτημα. Και έμως στην ειρωνική έρώτηση και στην αδιάφορη άπάντηση μέσα, πόσες άλήθειες! Τόν περασμένο μήνα, δέν έμεινε χρονογράφος, άπ' όσους πέφτουνε νά κοιμη-

θοῦνε δραματογράφοι καὶ ξυπνοῦνε κριτικοί, δίχως νὰ γράψῃ τὸ ἀρθράκι του γιὰ τὴ θεατρικὴ κατάντια τῆς Ἀθήνας μας καὶ νὰ μὴν προτείνῃ τὸ γιατροσόφι του. Ὠραῖα λόγια, μὰ καλῆτερὰ, ἐπιστημονικώτερα, πιδ* ποιητικὰ καὶ πιδ ἀθροιστικὰ τὰ εἶπανε ἄλλοι ὡς τώρα. Ἄνοιξτε τὸ βιβλίον τοῦ Ψυχάρη «Γιὰ τὸ Ῥωμαϊκὸ Θέατρο», ξεφυλλίστε τὰ Γράμματα καὶ τὰ Σημειώματα τοῦ Παλαμά, θυμηθῆτε τὰ γραφόμενα τοῦ «Κριτικοῦ τοῦ Νουμά», καὶ περάστε ἄλλη μιὰ φορὰ τὶς φωτεινὲς κριτικὲς τοῦ Πέτρου Βασιλικοῦ γιὰ τὴ Δραματικὴ μας Παραγωγὴ καὶ γιὰ τὴν Τέχνη, καὶ θὰ τὶς δῆτε αὐτὲς τὶς ἀλήθειες. Γραφτήκανε φέτος ἀρκετὰ ὄμορφα πράματα καὶ στὰ δημοσιογραφικὰ θεατρολογήματα, γιὰ νὰ διασκεδάσῃ τὸ φιλόμουσο κοινόν, ὅπως διασκεδάζει καὶ στὸ θέατρο μὲ τὰ ἔργα ποὺ βλέπει. Τὸ θέμα ξεθύμανε, οἱ ἀρχισυντάχτες ἀπαιτήσανε φρέσκα πράματα, καὶ τὸ θέατρο—καλλιτεχνικόν, λαϊκὸ ἢ ἔθνικόν, πέστε το ὅπως ἀγαπάτε,—δὲ χτίστηκε.

Δὲ χτίστηκε. Τὸ ξαναγράφω γιὰτὶ αὐτοῦ εἶναι ὄλο τὸ ζήτημα. Τὸ εἰρωνικὸ ρώτημα μήπως τὸ χτίζουσε, γιὰ νὰ τὸ παρουσιάσουνε ξαφνικὰ ἕτοιμο, εἶχε βαθύ νόημα. Δὲ φτάνει νὰποφασίσουνε οἱ κολοκάγαθοι κριτικοὶ μας νὰ χεραγωγῆσουνε τὴν παραστρατημένη θεατρικὴ μας Τέχνη, οὔτε νὰ πεινάσουνε κ' ἓνα ἢ δυὸ ἀστέρια τῆς σκηνῆς, ὅπως τὸ δηλώσανε πὼς εἶναι πρόθυμα. Ἀνάγκη καὶ νὰ τὸ χτίσουνε τὸ θέατρό τους. Ἀλλιῶς παράσταση δὲ γίνεται.

— Μὰ τί τρέλες εἶν' αὐτὲς; κάποιος θὰ βρεθῆ νὰ μὲ ρωτήσῃ. Πῶς δὲν ὑπάρχει θέατρο; Ἀπὸ θέατρα, ἔχουμε δὲ καὶ πάρα πολλὰ στὴν Ἀθήνα. Τόσα πολλὰ, ποὺ μένουσε κλειστὰ δυὸ τρία κάθε καλοκαίρι!

Ἄπαντῶ. Ὅσο εἶναι ὠραῖα τὰ λόγια, τόσο ἀσημὰ τὰ πράματα, κάποτες. Στὸ ζήτημά μας τὰ λόγια λένε πὼς εἶναι θέατρα στὴν Ἀθήνα, καὶ τὰ πράματα δείχνουσε πὼς δὲν εἶναι κανένα. Σκολειὸ τῆς κοινωνίας, ἱερὸ καὶ τῆς Τέχνης μᾶς ὀνοματίζουσε κριτικοὶ καὶ ποιητὰδες τὸ θέατρο. Τὸ παραδέχομαι. Μὰ πῶς θέλετε νὰ στείλω τὸ παιδί μου στὸ σκολειὸ τὸ ἰδιωτικόν, ποὺ δὲν τὸ διευτύνει δάσκαλος ἀναγνωρισμένος, παρὰ ἓνας ταδεράρης, ποὺ ἐπειδὴ ἔτυχε νὰναὶ καὶ σπιτονοικοκύρης τοῦ χτίριου ποὺ χρησιμεύει γιὰ σκολειὸ, παίρνει ἔχι μονάχα τὸ νοίκι του παρὰ καὶ τὸ δικαίωμα νὰ κανονίξῃ αὐτὸς τὰ μαθήματα; Πῶς νὰ πάω νὰ κάμω τὴν προσευκὴ μου στὸν ἰδιόχρητο ναόν, ποὺ λειτουργοὺς καὶ κήρυκες ἔχει μονάδηδες καὶ σαράφηδες, ὅσο κι ἂν εἶναι καλοὶ νοικοκυραῖοι, κι ἔχι παπάδες;

Ἔτσι καὶ τὰ θεατρά μας. Ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ

φιλοδοξῆσανε νὰ γίνουσε κέντρα γιὰ διασκέδαση μονάχα, καὶ ποὺ τὰπαρνήθηκε ἀπονα ἓνα; Χρηστομάνος δίχως νὰ προνοήσῃ νὰφήσῃ ἓναν τουλάχιστο ἄξιο διάδοχόν του, ἂν ἔχι πολλοὺς, μὲ τὴ ρητὴ παραγγελία νὰ πασκίσουνε πῶς νὰ διορθώσουνε τὸ λάθος ποὺ ἔκανε κι αὐτὸς ὁ ἴδιος, ἄμα βουλήθηκε καὶ ἀποφάσισε νὰ τραβήξῃ τὴν πελατεία τοῦ κόσμου ποὺ πάει στὸ θέατρο ἔχι γιὰ νὰ δῆ παρὰ γιὰ νὰ φανῆ,—ἀπὸ κείνο τὸν καιρὸ μείνανε τὰ θεατρά μας ὄρφανὰ ἀπὸ δάσκαλο καὶ λειτουργόν, ἀπὸ καλλιτέχνη κυβερνήτη. Τὰ κυβερνοῦνε τώρα, καὶ κανονίζουνε τὴν τάση καὶ τὸ δρόμον τους, ἐπιχειρηματίες ποὺ πρῶτο καὶ κύριον σκοπὸν τους ἔχουσε τὸ χρηματικὸ κέρδος, ἀδιαφοροῦντας ἐντελῶς, οἱ περισσότεροι, γιὰ κάθε σκοπὸν καλλιτεχνικόν.

Πάρτε τὸ πῶτερον συχνασμένον καλοκαιρινὸν θέατρο τῆς Ἀθήνας, τὴ «Νέα Σκηνή: ἰδρυτῆς Κ. Χρηστομάνος». Θαρρεῖτε πῶς φέτος καὶ πέρσι: καὶ πρόπερσι εἶχε τὴν καλλιτεχνικὴν του κυβέρνησιν ἡ καλλιτέχνισσα Μαρίκα Κοτοπούλη, ὅπως λέγανε τὰ προγράμματα; Κάνετε μεγάλο λάθος. Κυβερνοῦσε ὁ κ. Π. Θηβαῖος, καλὸς καὶ ἄξιος δικηγόρος, συντάχτης καὶ νομικὸν φύλλον, ἂν ἀγαπάτε, μὰ ποὺ μέτρο τῆς Τέχνης εἶχε τὴν εἰσπραξὴν τοῦ ταμείου. Αὐτὸς εἶτανε ὁ θεατρῶνης, ὁ νοικοκύρης τῆς θεατρικῆς μάντρας: ἔπαιρνε νοίκι 22 τὰ ἑκατὸ ἀπὸ τὴν ἀκαθάρστην εἰσπραξίν, ἔπαιρνε τὶς δεκάρας γιὰ τὰ μαξιλλάρια, ἔπαιρνε νοίκι ἀπὸ τὸν καφενέ, μερδικὸν ἀπὸ τὰ φιλοδωρήματα τοῦ ταμίου. Μόνον του ἔγνοιαν καὶ φροντιδα νὰ γειμίζῃ κάθε βράδι τὸ θέατρο. Κ' ἐυκολίαι ἀπὸ μέρος τοῦ στοῦς θεατρίνου, ὅσες θέλεις: χιλιάδες φράγκα προπλερωμέες, κτλ. Ποῦ νὰ τολμήσουν οἱ δυστυχισμένοι νὰ ξαναπαίξουσε δράμα ποὺ δὲν τράβηξῃ πολὺ πλῆθος, ἄς εἶτανε κ' ἔργο ποὺ εἶχανε νὰ δείξουσε τὴν τέχνην τους! Πῶς νὰ ποῦν ἔχι, ἄμα τοὺς φέρνανε οἱ δραματογράφοι: κ' οἱ μεταφραστές τῆς μόδας ἔργα μὲ καφεσαντάνικα τραγούδια καὶ γαργαλιστικὰ ξεγυμνώματα! Θὰ κοδόντανε ἀμέσως κάθε χρηματικὴ εὐκολία, μπερὶ νὰ τοὺς κἀνανε κ' ἔξωσιν ἀπ' τὸ θέατρο. Κ' ἔτσι, τὸν Ὀρέστη καὶ τὴν Ἰφιγένεια ποὺ μεταδώσανε ἀπόψε τὸ καλλιτεχνικὸν ρίγος σὲ λιγιστὸ ἀκροατήριον, θὰ πήγαινε πατεῖς με πατῶ σε τὸ ἄλλο βράδι: ὁ ἐκλεκτὸς πλουτοκρατικὸς μας κόσμος — καὶ μαζὶ του ὁ κοσμικὸς ποὺ μαῖμουδίζει τοὺς κάλλιους του — νὰ τοὺς καμαρώσῃ στὸ χορὸν τῶν Ἀπάχηδων καὶ στὴν καντσονέττα τῆς Κυρὰ-Νταντᾶς.

Τὸ ἄλλο μας κοσμικὸν θέατρο, τὸ «Βαριετέ», κάπως περισσότερον καλόντυχο. Θεατρῶνης του ὁ Κώστας ὁ Θεοδωρίδης, μὲ γούστο, μόρφωση καὶ ἰδανικά, μὰ ὑποχρεωμένος νάντικρύξῃ τὰ βαριά ἔξοδα

τοῦ θιάσου, νὰ πλερώσῃ τὸ πανάκριβο χρονιάτικο νοίκι τῆς μάντρας, νὰ διορθώσῃ τὸ ἐρείπιό ποῦ εἶχε γιὰ θέατρο, νὰ βαστάξῃ στὸ συναγωνισμό. Κ' ἔτσι, τὴ ζημιὰ ποῦ τοῦ ἔφερνε ἡ κλασσικὴ Ἀντιγόνη, κοίταξε πῶς νὰ τὴ σκεπάζῃ μὲ τὶς «Λευκὲς Σελίδες», καὶ ἀπὸ τὴν «Κρήνη» τοῦ Μπλαίμς ποῦ ἔσταζε δάκρυ δάκρυ τὴν εἰσπραξή, προτιμοῦσε τὸν πλούσιο βουρκο τοῦ «Ρουβίκωνα», ἐνὸς ξυμπνοῦ γαλλικοῦ ἔργου, ποῦ ἀλύπητα τὸ σφυρίζανε τὸν ἴδιο μῆνα οἱ ἄλλοις Μιλανέζοι.

Ὡς νὰ συναγωνιστοῦνε τὰ λαϊκώτερα θέατρα, — ἡ «Νεάπολη», τὸ «Ἀθήναιο» καὶ τὸ «Νέο Θέατρο» ; Ἀναγκασμένα κι αὐτὰ νὰ κριθοσπλερώνουνε τὰ νοίκια τους, κάνοντας χίλια τερτίπια γιὰ νὰ κρατήσουνε τὴν πελατεία τους ποῦ σερνόταν, ἀπὸ μίμησι καὶ ψευτοεπίδειξι, πρὸς τῆριστοκρατικώτερα κέντρα, τρεκλίζανε στὴν ἐκλογὴ τῶν ἔργων, ἀνεδιάζοντας στὴ σκηνὴ ἕτι φανταχτερό καὶ πρόστυχο ἀπὸ τὰ ξένα, ἕτι πατριδοκαπηλικὸ καὶ ἄτεχνο ἀπὸ τὰ πρωτότυπα, μὲ ἀποτέλεσμα τὸ νοητικὸ παραστράτημα τοῦ κοσμάκη ποῦ χερσροτοῦσε. Κι ἂν κάμανε καὶ τίποτα καλὸ, πνίγηκε κι αὐτὸ μέσα στὸ ρέμα τῆς προστυχιάς. Κι ἂν ἔλεγε κανεὶς στοὺς θεατρίνους τίποτα :—Μπᾶ ! ξέρουμε ἐμεῖς τὸ καλὸ, μὰ ὁ κόσμος αὐτὰ θέλει. Νὰ πεινάσσουμε, ἀδερφέ ; Τοῦ δίνουμε ἕτι τάρεσι. Τοῦ ἄρέσει νὰ κοροϊδεύεται ; Τὸν κοροϊδεύουμε !

Τὴν ἀπάντησι αὐτὴ, σημειώστε, δὲν τὴν ἀκούγετε μόνο ἀπὸ τοὺς μικροὺς, παρὰ καὶ ἀπὸ τοὺς μεγάλους καλλιτέχνες μας. Τὴ μάθανε ἀπὸ τοὺς δημοσιογράφους. Καὶ οὗτοι, μὲ πολλὰ γραφόμενά τους γελοῦνε κ' οἱ ἴδιοι, τόσο ἄτοπα εἶναι !—τὰ γράφουνε ὅμως λένε, γιὰτὶ ἔτσι θέλει τὸ κοινὸ, ἔτσι κάνει κι ὁ συνάδερφος καὶ τραβᾷ πεντάρες. Παντοῦ ἡ πενταρολογία, τὸ εὐκολο κέρδος, καὶ λόγια παχιά μονάχα γιὰ τὴν Ἰδέα καὶ γιὰ τὴν Τέχνη.

— Ἀφοῦ ἓνας Χρηστομάνος ἀναγκάστηκε νὰ κἀνῃ τὰ ἴδια, ἀπὸ μένα τὸ φτωχὸ θεατρίνο περιμένεις νὰ φήκω νηστικά τὰ παιδιὰ μου γιὰ νὰ ὑψώσω τὸ θέατρο ;—Σοῦ λέει, καὶ σὲ ἀποστομώνει.

— Ἐλα σὺ, ὁ φωτισμένος, καὶ πὲς μας τί νὰ παίξουμε. Παίρνεις ὅμως καὶ τὴ ζημιὰ μας ἀπάνω σου ; — Φωνάζει ὁ ἄλλος. Κ' ἐπειδὴ δὲν ξέρεις τί νὰπαντήσης, θάκούσῃ ἐκεῖνος προθυμότερα τὴ γνώμη τοῦ πολύξερου μεταφραστῆ ποῦ τοῦ πῆγε τοὺς παράλυτους «Γλεντζέδες» καὶ τὴν πορνικὴ «Κρεδατοκάμαρα» ποῦ τραβᾷνε τὸν κόσμο, παρὰ τὴ γνώμη τοῦ Παλαμᾶ, ποῦ ἡ «Τρισεύγενῆ» του δὲν ἀξιώθηκε νὰ παιχτῆ ἀκόμα σὲ θέατρο ποῦ θέλει νὰ ὀνοματίζεται ἑλληνικὸ θέατρο.

Ὀνοματίζεται κ' ἑλληνικὸ δὲν εἶναι. Εἶναι «διασκεδαστικὸ» θέατρο. Γιὰ νὰ ἱκανοποιῆ τὰ γούστα

τοῦ καλοῦ κόσμου καὶ τοῦ κουτοῦ κοσμάκη ποῦ ἐνοεῖ νὰ διασκεδάσῃ καὶ νὰ περάσῃ καλὰ τὴ βραδιά του τὸ καλοκαίρι, νὰ ἱκανοποιῆ καὶ τὶς φιλοδοξίες μερικῶν ἀπὸ τοὺς θεατρίνους μας ποῦ εἶναι τώρα κοσμαγάπητοι καὶ θέλουνε νὰ φανοῦνε κάθε τόσο σ' ἓναν καλὸ καινούριο ρόλο. Καὶ γιὰ νὰ κερδίζουνε τὸ ψωμάκι τους οἱ πολλοὶ καὶ μικροί, τὸ παντεσπᾶν τους οἱ πιδ τρανοὶ κι ὁ θεατρώνης. **Ρόλους**, τεχνικοὺς ρόλους, ἀλήθεια ! θέλησε νὰ μᾶς δείξῃ κι ὁ Οἰκονόμου τελευταῖα στὸ «Πανελλήνιο», μὰ ὁ θεατρώνης τοῦ κλεισε τὴν πόρτα, γιὰτὶ λουφές δὲν ἔδωκε, οὔτε εἶταν ἐλπίδα νὰ βγῆ τὸ χειμῶνα.

— Μὰ δλα δικά σου τὰ θέλεις ! ἀκούω τὸν τρίτο θεατρίνο νὰ μοῦ φωνάζῃ Μονάχα ρόλους φιλοδοξοῦμε ; μονάχα ξένα ἔργα παίξουμε ; Ποιὸ ἑλληνικὸ πρωτότυπο ἀρνηθήκαμε ; Ἀπὸ ποῖο ἑλληνικὸ κερδίσαμε ; Μόνο ἀπὸ τὰ πατριωτικὰ κι ἀπὸ τὶς ἐπιθεώρησες . . . Καὶ βάλε ! . . .

Βάζω. Βάζω πῶς δὲν παίξατε ἀκόμα, οὔτε κἂν τὴ διαδάσατε, οἱ περισσότεροὶ σας, τὴν «Τρισεύγενῆ» ποῦ εἶναι ὀχτὼ χρόνια τώρα τυπωμένη. Βάζω πῶς τὰ παίξετε τὰ πρωτότυπα ἑλληνικά, γιὰτὶ ξέρετε πῶς θὰ πάῃ κόσμος στὴν **πρώτη** τους, μὰ δὲν τάγαπάτε, δὲν τὰ ξαναπαίξετε παραπάνω ἀπὸ δυὸ ἢ τρεῖς φορές, ἔξὸν ἂν ἡ τεχνίτρα ρεκλάμα κ' οἱ συφεροντολογικὲς ὑποχρέωσες σᾶς ἀναγκάσουνε. Βάζω πῶς τὰ ξένα μονάχα ἔργα τάγαπάτε μὲ τὴν καρδιά σας, ὅσα, ἐννοεῖται ! ἔχουνε κούφους καὶ φανταχτεροὺς ρόλους, ἔχι ἐκεῖνα π' ἀγγίζουνε στὸ βάθος τῆς ἀθρώπινης ψυχῆς. Γιατί, μάτια μου—ματάκια μου ! ἔπως τὸ λέγει ὁ Ταβουλάρης—πιώτερο κολακεύεστε ἅμα βγῆτε στὴ σκηνὴ Γάλλοι «μαρκήσιοι καὶ κόμητες» ποῦ ἀκουστὰ τοὺς ἔχετε δίχως νὰ τοὺς δῆτε ποτὲ στὰ μάτια σας, παρὰ νὰ βγῆτε Ρωμοὶ μπακάληδες ἢ ἀσπλάδωτοι ραγιάδες ἢ ἀγνοὶ λυράρηδες καὶ βιολιτζήδες, ποῦ τοὺς σκορνάτε ἔλημερὶς στὸ δρόμο, δίχως νὰ τοὺς προσέξετε καὶ νὰ τοὺς σπουδάσετε γιὰ νὰ τοὺς ὑποκριθῆτε ἀπάνω στὴ σκηνή. Καὶ σᾶς εἶναι πολὺ πιὸ δύσκολο νὰ ζωντανέψετε μιὰ ρωμαϊκὴ μορφή, ἓναν ἀπλὸ ντόπιο χαραχτήρα, παρὰ μιὰ πολύπλοκη ξενικὴ ψυχὴ, ποῦ δὲν τὴ νοιώθετε, μὰ οὔτε κι ἀπὸ μᾶς ἔχετε φόβο νὰ σᾶς νοιώσουμε πῶς δὲν τὴ νοιώθετε. Στάχτη στὰ μάτια τοῦ κόσμου, καὶ στάχτη στὰ δικά σας. Κι ὁ λουφές τοῦ θεατρώνη νὰ βγῆ . . . Ἄ ! Εἶστε φιλόδοξοι καὶ φιλότιμοι θεατρίνοι, —σᾶς καμαρώνω ! Μὰ ἔχι Ἑλληνες θεατρίνοι. Ὁ Οἰκονόμου ὁ ἴδιος, ποῦ δάσκαλό τους τὸν ἀναγνωρίζουν οἱ πρώτοι καὶ καλύτεροί σας, εἶτανε κ' ἔμεινε ξένος θεατρίνος, ὁ ξενικώτερος ἀπ' ὅλους σας. Κουτσὰ στραβά ἔχετε σεῖς εἰ ἄλλοι, οἱ παρακατινοί, νὰ δείξετε μιὰ δημιουργικὴ προσπάθεια, εἶπατε νὰ βοηθήσετε μὲ τὴ

μικρή σας τέχνη, ἔστω καὶ δίχως ἀγάπη, τὸ νεοελληνικό, τὸ ρωμαϊκὸ θέατρο. Ὁ δάσκαλός σας βρωσ ποτὲ δὲ σας τὸ δίδαξε αὐτὸ μὲ τὸ παράδειγμά του. Καὶ παντοῦ καὶ πάντα τὸ παράδειγμα στάθηκε ἡ μόνη διδαχὴ ποῦ πιάνει τόπο καὶ σκλαδώνει πιστοὺς ὁπαδοὺς καὶ ἀποστόλους.

§

Μὰ γιατί τόσα πολλὰ νάπαιτοῦμε ἀπὸ τοὺς φτωχοὺς θεατρίνους ἢ ἀπὸ τοὺς πλούσιους κερδοσκόπους θεατρώνηδες, ἅμα τὸ καλὸ παράδειγμα τὸ δίνουνε Κράτος καὶ Δῆμος; Ἔνα, τὸ μεγαλύτερο ἀνἀγαπάτε, μορφωτικὸ μέσο τοῦ λαοῦ εἶναι ἡ Τέχνη, καὶ εἰδικώτερα ἡ Θεατρικὴ Τέχνη. Τὸ εἶπαν τόσοι καὶ τόσοι ὡς τώρα τελευταία καὶ ὁ «Κριτικός τοῦ Νουμά» σ' ἓνα του εἰδικὸ ἄρθρο*. Σ' ἓνα, ὅμως ἀντιγνωμῶ μαζί του, σ' αὐτὸ ποῦ λέει πὼς «δὲ θὰ εἴτανε κακὴ ἐπιχείρηση ἀπὸ τῆ μεριά τῆς χρηματικῆς ὠφέλειας μιὰ τέτοια ἔδρυση ἐνὸς Λαϊκοῦ Θεάτρου στὴν Ἀθήνα». Οἱ «διάφοροι θεατρώνηδες καὶ υἱασάρχες» ποῦ τοὺς σιουλεύει νὰ κάνουνε τὴν ἐπιχείρηση, ξέρουνε καλῆτερα τί θὰ πῆ ἐμπορικὴ ἐπιχείρηση καὶ εὐκολο κέρδος. Κάνουνε ὅ,τι κ' αἰ μπιραριέρηδες. Ρωτήστε τὸν μπιραριέρη, ποιὸν προτιμᾷ πελάτη;—τοὺς 100 ἡσυχούς ἀθροπάκους ποῦ θὰ πιῶνε ἡσυχὰ καὶ καλὰ τὸ κκφεδάκι τους ἢ θὰ φάνε τὸ λουκουμάκι τους—εἰσπραξὴ 10 ὡς 20 φωροδραχμῆς, καὶ φασαρία καὶ κόπος ἔλο τὸ μερόνυχτο ἢ τοὺς 10 παρὰλλῆδες χαροκόπους ποῦ θὰ πάνε γιὰ μισὴ ὥρα νὰδειάσουνε βαρέλι μπίρα, νὰνοῖξουνε σαμπάνιες, νὰ τοιμπήσουνε τσουχτεροὺς μεζέδες καὶ νὰφήσουνε τὸ πενηντάρικο ἢ τὸ κατοστάρικο στὸ ταμεῖο του; Φυσικὰ τοὺς δεύτερους. Καὶ ὁ ἐπιχειρηματίας ποῦ τσάκωσε τέτοια πελατεία, δὲν ἀποφασίζει ποτὲς νὰ τὴν ἀλλάξῃ, γιὰ τί;—γιὰ νὰ μορφώσῃ καὶ νὰ ψυχολάσῃ τὸν ταπεινὸ κοσμάκη. Καὶ τῶν τωρινῶ μας τάχατες λαϊκῶνε θεάτρων οἱ θεατρώνηδες καὶ ἐργολάβοι, καὶ αὐτοὶ ἀκόμα τὴν πλουτοκρατικὴν πελατεία λαχταροῦνε καὶ ζνειρεύονται.

Τὸ εἶπα παραπάνω: ἀπὸ τὸ Κράτος καὶ ἀπὸ τὸ Δῆμο παίρνουνε τὸ παράδειγμα. Ἔχουμε στὴν Ἀθήνα μέσα δυὸ ἔθνικα θεάτρα — τὰ χτήρια ἐννοῶ. Θεάτρα χτισμένα μ' ἔθνικὰ χρήματα τὸ ἓνα, μ' ἔξοδα ἔθνικῶν εὐεργέτη τὸ ἄλλο: τὸ Βασιλικὸ καὶ τὸ Δημοτικὸ. Τὸ πρῶτο κάτω ἀπὸ τὴν ἀμεση ἐπίβλεψη τοῦ Βασιλεῦς, ποῦ ξόδευε καὶ ξοδεύει καὶ ἀπὸ τὸ ἰδιαίτερο ταμεῖο Του γιὰ τὴ συντήρησή του. Καὶ ἅμα ξοδεύει Βασιλιάς χρήματα δικὰ Του γιὰ δημόσιο ἔδρυμα, γιὰ τὸ καλὸ τοῦ λαοῦ τὰ ξοδεύει, τοῦ λαοῦ

ποῦ τὴν Ἀγάπη του τὴ θέλει Δύναμή Του ὁ Βασιλιάς. Καὶ ὅσο πιὸ μορφωμένη ἡ ψυχὴ καὶ ἡ νόηση τοῦ λαοῦ, τόσο πιὸ ἀποτελεσματικὰ μεγαλοδύναμη καὶ ἡ ἀγάπη του. Μὰ μήπως τὸ Βασιλικὸ καὶ τὸ Δημοτικὸ θέατρο χρησιμέψανε γιὰ τὴ μόρφωση, γιὰ τὴν καλλιτεχνικὴ παιδαγωγίαν τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ δήμου; Καὶ αὐτὰ γιὰ διασκεδαστικὰ ὄργανα ἐνὸς στενοῦ πλουτοκρατικοῦ ἢ ψωροφταντασμένου κύκλου, ποῦ θέλει νὰ μεγαλοπιάνεται, θαρρεῖς πὼς χτιστήκανε.

Ὁ τρόπος ποῦ ἀπαρχῆς ὁργανώθηκε τὸ πρῶτο, γιὰ τὸν «ἐκλεχτὸ» γράφει: πλουτοκρατικῶς κόσμος, ἀπόκλεισε τὸ λαὸ. Τὸ βαρεθήκανε καὶ οἱ πλουτοκράτες, γιὰ τὸν δὲν τοὺς διασκέδαζε ἀρκετὰ, γιὰ τὸν αὐτοὶ ἔχουνε καλῆτερα πὼς νὰ περάσουνε τίς ὥρες τους τὸ χειμῶνα, καὶ βρῆκε τὴν εὐκαιρία—πάνε τρεῖς χρόνια τώρα!—ὁ κ. Ἀγγελος Βλάχος νὰ βρῆ καὶ τὴν ἡσυχία του ἀπὸ τοὺς θεατρικοὺς μπελάδες: πρότεινε στὸ Βασιλεῖα νὰ τὸ κλείσῃ, καὶ ὁ Βασιλιάς, βαδίζοντας σύφωνα μὲ τὸ συνταγματικὸ κανόνα ποῦ λέει πὼς ἅμα Τοῦ προτείνῃ μιὰ κυβερνητικὴ ἐνέργεια ὁ ὑπουργὸς καὶ αὐτὸς δὲν τὴν ἐπικυρώσῃ, πρέπει ὁ ὑπουργὸς νὰ παραιτιέται,—γιὰ νὰ μὴ φέρῃ σὲ τέτοια δύσκολη θέση τὸν κ. Βλάχο, ποῦ ἔκανε καὶ ὑπουργὸς καὶ τῷξερε τὸ ἔθιμο, εἶπε ναὶ καὶ τὸκλείσε τὸ Βασιλικὸ θέατρο. Ἔμεινε στὴ θέση του τὸ λοιπὸν ὁ κ. Βλάχος, καὶ τὸ ἀνοίγει ἅμα τύχη καὶ περάσῃ κανένας ξένος θίασος μὲ σικηνικὸ ἀστέρη, γιὰ νὰ συγκεντρώσῃ γιὰ δυὸ τρεῖς βραδιῆς τὸν «ἐκλεχτὸ» κόσμος. Αὐτὸς εἶταν ἀπαρχῆς ὁ σκοπὸς τῆς Βασιλικῆς Σκηνῆς, μ' ὅσα καὶ ἂν ὑμολογοῦσανε καὶ λιθανίζανε οἱ κομφογράφοι μας γιὰ τὸν ἔθνικὸ προορισμὸ του.

Πᾶμε τώρα καὶ στὸ Δημοτικὸ. Αὐτὸ δὲν παινεύτηκε ποτὲς πὼς εἶχε καὶ κανέναν ἄλλον σκοπὸ, παρὰ τὸ διασκεδαστικὸ. Τώρα μάλιστα ποῦ τὸ πῆρε ἕξιος ἐργολάβος, ὁ κ. Κονταράτος, καὶ τὸ ξανακαινούργωσε ἀπὸ μέσα, καὶ τὸκανε κούκλα, μᾶς «ὑπόσχεται τερπνὰς ἐσπέρας, εἰς ἃς ἐξάπαντος θὰ συγκεντροῦνται τὸ ἄνθος τῆς ἐκλεκτῆς μας κοινωνίας», καθὼς γράφουνε οἱ φημερίδες. Καὶ ἡ ἀρχὴ ἔγινε στὴ ἐγκαίνια, μὲ τίς πλουτοκρατικὰς τιμὰς τους. Καὶ τὰ κομποπολιτικὰ λελέκια ἀρχίσανε πάλι νὰ κουβαλοῦνται καὶ νὰφήνουνε τίς ἠθοπλαστικὰς κοτσιλιὰς τους στὴ φωλιὰ τῆς Τέχνης ποῦ ἔχτισε γιὰ τὸ ἔθνος στὴν πρωτεύουσα τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἓνας «ἔθνικὸς εὐεργέτης». Καὶ ὁ δεκαεπιστὴς τοῦ φέρου «τῶν Δημοσίων Θεαμάτων» ποῦ ἀντὶς γι' ἄλλη ὑποστήριξη τὸν κάθησε στὸ οὐέροκο τῆς Θεατρικῆς μας Τέχνης ἢ Πολιτείας, τόσο περισσότερα τσεπώνει ὅσο ἀκριβώτερο, δηλαδὴ πλουτοκρατικώτερο, εἶναι τὸ εἰσιτήριο . . .

* Κοίτα φύλλο 406, σελ. 117.

§

Σωστά λοιπόν ο ειρωνικός περιέργος ρώτησε, αν τὸ **χτίσανε** κι ἄλλα οἱ θιασῶτες τοῦ θεατρικοῦ ξαναγεννημοῦ τὸ θέατρό τους. Πῶς νὰ φωλιάση καὶ πῶς νὰ φτερώγη τὸ καλλιτεχνικό, λαϊκό, ἔθνικό, τὸ ρωμαϊκό ἐπιτέλους θέατρο, ὅταν τοῦ κάνουνε ἀνταγωνισμό ἔχι: μονάχα οἱ ἰδιώτες κερδοσκοποῖ, παρὰ καὶ τὸ Στέμμι, κ' οἱ Δημοτικοὶ μας Ἄρχοντες, κ' ἡ Πολιτεία! Καλὰ εἶναι τὰ ὠραία λόγια, καλὲς οἱ ἀφερρημένες θεωρίες ὅπως καλὸς εἶναι κι ὁ δροσερὸς ἀέρας. Κανέννας ὅμως Μαικήνας δὲ φανερώθηκε γιὰ νὰ ὑποστηρίξη καὶ στὸ ὕλικό μέρος τὴν ἰδέα. Κανέννας δὲν ἔχτισε οὔτε μᾶς εἶπε πῶς σκοπεύει νὰ τὸ χτίσῃ τὸ ἔθνικό θέατρο, κι ἅμα τὸ χτίσῃ, ἔθνικά νὰ τὸργανώσῃ καὶ σὲ χέρια δυνατὰ γιὰ τέτοιον μεγάλο σκοπὸ νὰ τὸ παραδώσῃ.

Γιατὶ αὐτό, νομίζω, εἶναι καὶ τὸ δυσκολότερο, παρὰ νὰ χτίσῃ τὸ θέατρο. Ἡ ὀργάνωσις σύμφωνα μὲ τὸν ἀληθινὰ ἔθνικό του σκοπὸ. Ὅλες οἱ ἀπόπειρες ἀποτίχανε ὡς τώρα. Δὲν παρουσιάστηκε ὁ κατάλληλος ὀργανωτής, ὁ φωτισμένος ὁδηγὸς γιὰ νὰ δείξη τὸ δρόμο. Μὰ δὲ θὰ πῆ αὐτὸ πῶς πρέπει καὶ νὰ πελπιστοῦμε καὶ νὰ σταυρώσουμε τὰ χέρια μας. Ἐγὼ πιστεύω πῶς θεραπεία ὑπάρχει στὴν ἀρρώστεια τῆς θεατρικῆς. Καὶ μιὰ πού πιστεύω πῶς ἔκανα κ' ἐγὼ κάποιον τῆς διάγνωσιν μὲ τὰ παραπάνω πού εἶπα, ἔχω μὸς φαίνεται τὸ δικαίωμα νὰ προτείνω καὶ τὸ θεραπευτικὸ μέσο.

Νὰ προτείνω! Μεγάλον λόγο εἶπα. Προτείνανε τόσοι καὶ τόσοι, πού σὰν κούνοπα μὲ βλέπουνε ἀπὸ τὰ ψηλά τους τὰ στασίδια. Μὰ κ' ἐγὼ πολλὰ φορὲς ὡς τώρα, σὰν ἔδλεπα νὰ βγαίνουνε ἐπίσημοι κι ἀνεπίσημοι θεωριολόγοι ἀπάνω σὲ τριπόδι καὶ νὰ προτείνουνε τὸ καὶ τὸ γιὰ τὸ θέατρο, ἔλεγα μέσα μου: «Κι ἄλλος μὲ τὴν ἐναίσιμη διατριβούλα του γιὰ διευθυντηλίου στὸ Β. Θέατρο!» Φαντάσου τώρα τί θὰ πῶνε γιὰ μένα τὸν κούνοπα. Μὰ κούνοπα θὰ γίνω στοῦ λιονταριοῦ τὸ αὐτί, κ' ἴσως τὸ κάνω νὰ σαλέψῃ τὴν οὐρά του. Ἐνα σάλεμα φτάνει, ἐν' ἀνοιγόκλεισμα τοῦ ματιοῦ του, κ' ἡ δουλειά μας γένηκε

Ἀκόμα πὺδ μεγάλο θὰ πῶ λόγος. «Οἱ Βυζαντινοὶ θέατρο δὲν ἀποχτήσανε. Ἡ Κρήτη χρειάστηκε πρώτη νὰ χωριστῇ ἀπὸ τὸ Βυζάντιο κ' ἔτσι πρώτη νὰ μᾶς δώσῃ ῥωμαϊκό θέατρο. Ἐκαμε καλὴ ἀρχή. Πρέπει τώρα καὶ μεῖς, τὸ θέατρο νὰ βάλουμε μὲ τὸ νοῦ μας». — ἔγραφε ὁ Ψυχάρης * ἐδῶ καὶ δέκα χρόνια. Τὸ θέατρο ἔχω στὸ νοῦ μου, καὶ τίς πρακτικὲς μου παρατηρήσεις πού γράφω ἐδῶ, τίς ἔκαμα

γιατὶ πάντα βαλμένο στὸ νοῦ μου τὸ εἶχα. Μὰ τὰ λόγια τοῦ Ψυχάρη λένε γιὰ μένα καὶ κατ' ἄλλο. Πῶς μὲ τὸ βυζαντινισμὸ πού μᾶς δέρνει θέατρο δὲ θάποχτήσουμε. Πῶς ἡ Κρήτη — τὸ Κρητικὸ λιοντάτ' ἀρι μας — θὰ κάμῃ καὶ τώρα τὴν καλὴ ἀρχή, νὰ μᾶς δώσῃ τὸ ρωμαϊκό θέατρο πού λαχταροῦμε. Εἶναι ἀδύνατο κυβερνήτης σὰν τὸ Βενιζέλο πού ἔρχεται λαοπρόβλητος μὲ πρόγραμμά του τὸν πολιτικὸ ξαναγεννημὸ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, τὸ λευτέρωμα τοῦ λαοῦ ἀπὸ τὴ σκλαδιὰ τῆς κομμωτικῆς σαπίλας κι ἀπὸ τὸ σκοτάδι ὅπου σφέρο ἔχει νὰ τὸν κυλᾷ μιὰ ξενοφαντασμένη ὀλιγαρχία, — εἶναι ἀδύνατο νὰ μὴν ἔχη μελετημένο καὶ τὸ ζήτημα τῆς Τέχνης στὴ νοητικὴ μόρφωσις τοῦ λαοῦ. «Πρῶτος ὅρος τοῦ λευτέρωμοῦ τοῦ σκλάβου εἶναι τὸ διανοητικὸ ἀνύψωμά του» — ἔγραφε πέρσι ὁ Πέτρος Βασιλικὸς * ἐδῶ, σ' αὐτὲς τίς σελίδες καὶ τ' ἀπόδειχνε μὲ ὅσα γίνονται τώρα στὴ Γερμανία γιὰ τὴ μόρφωσις τοῦ πλήθους, ἔλεγε τί ρόλο παίζει τὸ θέατρο κ' ἡ δραματικὴ τέχνη στὴ μόρφωσις αὐτῆ. Ὅχι βέβαια τὸ διασκευαστικὸ θέατρο τοῦ τάχατε καλοῦ κόσμου, οὔτε ἡ κοίφια πατριδοκαπηλικὴ καὶ παραδόπιστη τέχνη. Ὅλοι τὸ ξέρουμε, ὅλοι τὸ λέμε καὶ τὸ ξαναλέμε, τεχνίτες καὶ φιλότεχνοι καὶ ἀγελαῖοι, πῶς τὰ μεγάλα, τὰ κλασσικά, τὰ ἑλληνικά θεατρικά ἔργα, εἶναι γιὰ τὸ λαὸ κι ἔχι γιὰ τὴ ραφινάτη ἀριστοκρατία. Ἔπα, ἔδειξα παραπάνω γιὰ ποῖό λόγο δὲν τὰ εἶνουνε τέτοια θεάματα στὸ λαὸ οἱ θεατρικοὶ κερδοσκοποῖ. Δὲν τοὺς σφέρνει, τὸ ξαναλέγω, νάχουνε τὴ λαϊκὴ πελατεία. Πρέπει λοιπὸν αἰώνια νὰ σέρνεται κατὰδικὸς ὁ λαὸς στὰ ψευδοθέατρα καὶ νὰ στραδῶνεται; Ὅχι, ἔχι, ἔχι! Ἀφοῦ εἶναι τόσο εὐκόλο γιὰ τὴν Πολιτεία νὰ τοῦ δώσῃ τὸ θέατρό του, — τὸ Βασιλικὸ θέατρο, πού πρέπει κι αὐτὸ νάνήκῃ στὸ ἔθνος, ὅπως στὸ ἔθνος ἀνήκουνε καὶ τὰ βασιλικά μας τὰ κερὰδιά.

Τριάντα χιλιάδες, λένε, κοστίζει τὸ χρόνο στὸ Βασιλικὸ Ταμεῖο ἢ συντήρησις τοῦ θεατρικοῦ χτήριου (μιστολόγιον τοῦ ἀχρηστοῦ καὶ ἀγνοῦ προσωπικοῦ, καθαρισμὸς κτλ.), τοῦ χτήριου πού τὸ βρέθηκε καὶ λιποτάχτησε ἡ ἀριστοκρατικὴ του πελατεία καὶ τὸ κρατεῖ κλεισμένο ὁ κ. Βλάχος — ἄγωνα μαντρόσκυλα κι αὐτὸς καὶ κείνη, ξαπλωμένα πάνω στοῦ σκανοῦ τῆς στοίβας, ἐνῶ γύρω τους πεινάει τὸ γόνιμο κοπάδι. Γιατὶ νὰ μὴν τὸ πάρῃ τὸ βάρος αὐτὸ ἡ Πολιτεία πού τοῦ λαοῦ τὴν πρόσοδο σκοπὸ τῆς ἔχει κι αὐτῆ; Γιατὶ νὰ μὴν τὸργανώσῃ ὅπως ταιριάζει στὸν ἔθνικό του προορισμὸ καὶ νάνοῖξῃ τίς πόρτες του γιὰ τὸ λαὸ, μὲ λαϊκώτατες ὅμως τιμές; Νὰ τὸ γεμίζουνε τότες ἔχι ὅσοι ἔχουνε τὰ πολλὰ λεφτὰ καὶ θέλουνε νὰ φανοῦνε μονάχα, παρὰ ὅσοι ἔχουνε τὴν πολλὴ δίψα γιὰ

* «Γιὰ τὸ Ῥωμαϊκὸ θέατρο», Πρόλογος, σελ. 43.

* «Νουμᾶς», ἀριθ. 341, σελ. 5.

νά *δοῦνε*· καὶ νά *φωτιστοῦνε* μὲ τὸ φέγγος τῆς Τέχνης ! Καὶ ἄς μείνη γιὰ διασκεδαστικὸ κέντρο τοῦ ἀριστοκρατικοῦ κόσμου ποῦ ξιπτάζεται σὰν τὸν ἐβλέπουνε νὰ κριθοπλερώνῃ τὸ θέατρό του, καὶ τίποτ' ἄλλο, ἄς μείνη τὸ φρεσίοφτειασιδωμένο *Δημοτικὸ*.—Τί ψευτερες ποῦ εἶναι καμιά φορὰ οἱ ὀνομασίες !

Μὰ γιὰ νὰ ὀργανωθῇ ἓνα τέτοιο θέατρο, ποῦ σκοπὸς του δὲ θάχῃ οὔτε τοῦ κερδοσκοποῦ τὸν πλουτισμό, οὔτε τὴν ἐπίδειξη τοῦ θεατρῖνου σὲ ρόλους, οὔτε τοῦ ἀγαθοῦ παραλῆ τὴν καλὴ χώνεψη, παρὰ μόνον τὸ τεχνικὸ παίξιμο ἔργων, ἀληθινῶν ἔργων τῆς Τέχνης· καὶ ὅχι τῆς διασκεδαστικῆς θεατροποιήσεως, χρειάζονται κάτσια καὶ γόνατα καὶ νεφρά, ὅχι τὰ παλὰ χέρια ἐνὸς ἀπόστρατου ὑπουργοῦ, πρέσβη καὶ λόγιου, ποῦ ἱκανὰ σταθήκανε νὰ τὸ μανταλοκλειδώσουνε μονάχα. Χρειάζεται ἓ κατάλληλος ἄθροισμα. Καὶ τὸν ἄθροισμα αὐτὸ πιστεύω πῶς τὸν ἐμελετοῦνε καὶ ἔλα ἔσαι παρακολουθοῦνε τὰ τελευταῖα χρόνια τὸν ἀγῶνα τοῦ «Νουμά», καὶ θὰ μοῦ δώσουν, ἐλπίζω, δίκαιον ἂν τὸν ὀνομάσω, δίκαιον νὰ πάρω τὴν ἄδεια τῆς δικῆς του.

Δὲν εἶναι Ἀθηναῖος λόγιος, ἀπὸ κείνους ποῦ μὲ τὴν καθημερινὴ συνάφεια μὲ θεατρῖνους καὶ δημοσιογράφους καὶ συντεχνίτες τοὺς μπορεῖ νὰ χάσανε πολλὰ ἢ λίγα σιδερένια λέπια ἀπὸ τὸ θώρακα τοῦ χαρακτήρα τους ἢ στομώσανε τὸ μαχαίρι τῆς κριτικῆς τους. Δὲν εἶναι οὔτε κανένας ἀπὸ τοὺς δύο μας ἀληθινὰ μεγάλους δασκάλους τῆς σκηνης, ποῦ δὲν καταδεχτήκανε ὁμῶς νὰ δειχτοῦνε καὶ ἀληθινὰ ἔθνικα τοῦ θεάτρου κυβερνήτες.

Εἶναι ὃ ξενιτεμένος ποιητής, ὃ ἀγνὸς λόγιος, ὃ ἀρροσιωμένος στὰ ἰδανικά του, ὃ πολεμάρχος τοῦ Λόγου καὶ τῆς Τέχνης, ὃ ἀπὸ κάθε ἄλλον εἰδικὸ εἰδικώτερος στὰ θεατρικά, ὅπως τὸ ἔδειξε δὴ ὡς τώρα καὶ μὲ τὴς δημιουργικῆς του μετάφρασεως ξένων ἀριστοουργημάτων καὶ μὲ τὴς φωτεινῆς του κριτικῆς γιὰ τὰ ἑλληνικά ἔργα καὶ τὴ θεατρικὴ τέχνη, —εἶναι ὃ ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ.

Ἐχει κανεὶς ἀντιλογία ; Οἱ στήλες τοῦ «Νουμά» εἶναι ἀνοιχτὲς γιὰ νὰ πῆ τὴ γνώμη του, φτάνει νὰ μὴν εἶναι ἀδειανὸς θεωρίες δίκαιος ὄφελος πραχτικῆς. Θὰ σκύψω τὸ κεφάλι, καὶ θὰ τὸν πῶ «Ἀμλέτο, βασιλιά, πατέρα» τοῦ θεάτρου, ἀνίσως μοῦ ἀποδείξῃ πῶς ἄδικα ἀερολόγησα κ' ἐγώ, πῶς εἶδα φαντάσματα καὶ δὲν ἔστρωσα στὸ χαρτὶ πράγματα ποῦ εἶναι καὶ ποῦ γίνονται. Κι ἄς μὴ μοῦ λογαριασῇ οὔτε καὶ τὴν ἀγάπη διόλου πλατωνικὴ ἀγάπη !—ποῦ ἔχω στὴν ψυχὴ καὶ στὴν καρδιά μου γιὰ τὸ ἑλληνικὸ θέατρο.

N. ΠΟΡΙΩΤΗΣ

ΤΡΙΓΥΡΩ ΣΤΟΥΣ ΕΚΛΕΧΤΟΥΣ

Ο ΕΠΑΙΝΟΣ ΤΟΥ ΑΔ. ΠΑΛΛΗ

Ὅταν προσφέρνω τὸ ὄνομα Ἀλέξαντρος Πάλλης, βλέπω μπροστά μου καὶ τὸν ἴδιον δάκκαιρον. Τότε τὸν κυτάζω κατάματα καὶ τὸν ἀρωτῶ :—Ποῦ νὰ σὲ βάλω ; ποῦ νὰ σὲ τοποθετήσω ἀξιά σου, ἤρωτά μου ;

Εἶσαι ὀλυμπιακὸς ἡμίθεος, εἶσαι βασιλοαίματος Ἀχαιοῦ, εἶσαι ἀρματωλὸς, εἶσαι πρωτοπαλλήκαρος τοῦ Καραϊσκού, εἶσαι Γιαννιώτης τραγουδιστής, τριτζίης τῆς Πόλης, Σμυρνιατάκι εἶσαι, καλόγηρος στ' Ἀγιονόρος, ἄγγλος πάστορας, δάσκαλος τοῦ Γένους, ἄσμα δημοτικῆς, κλέφτικα τραγοῦδι, μοιρολόι· μανιάτικο, γιαρεδάκι ἀνατολίτικο ; εἶσαι σωτήρας τοῦ ἔθνους, ἢ καταδίκη τῆς ἐκφυλῆς ράτσας τῆς σημερινῆς ρωμαϊκῆς, θεῖα δίκη ;

Εἶσαι ἔλα αὐτὰ καὶ ἄλλα τόσα καὶ εἶσαι ἐσύ, ὃ Ἀλέξαντρος Πάλλης, ὃ μοναχὸς σου, ὃ μεγάλος, ὃ γιγάντιος εἶναι ἓνα δρῶ.

Ἔτσι σὲ βλέπω, ἔτσι σὲ προσφέρνω ὄντας σὲ ἀναλογίζομαι.

Σκύβω τότε στὰ βιβλία σου ἀπάνω καὶ σὲ μελετῶ.

Σὲ θέλω στὰ καράβια τῶν Ἀχαιῶν ; στὰ στρατόπεδα τῶν Τρώων ; Σὲ βρίσκω στὴν Ἰλιάδα σου. Ἐκεῖ περιδιαβάσεις, κρυφοκυτάσεις, συβουλεύσεις, διηγᾶσαι, σιωπᾶς.

Σὲ θέλω στὰ πρὸ τοῦ 21 χρόνιων, τὰ ἀρματωλίτικα ; Σὲ βρίσκω στὰ χορικά τοῦ Κύκλωπά σου καὶ στὴν Ἰλιάδα σου ἀκόμα γιὰ δεύτερη φορὰ.

Σὲ θέλω ἱερωμένον, ἰδανικένη καὶ ἀπροσόμεια στον ; Στὰ εὐαγγελιά σου.

Ἦρωα τῆς Ἐπανάστασης ; Στὸ Μεσολογγίτη σου.

Αἰσθηματικόνε ; Στὰ Λιανοτραγοῦδά σου.

Σοφόνε ; Στὶς μετάφρασεῖς σου.

Δίκη καὶ καταδίκη μας ; Στὰ Ἐπιγράματά σου.

Ἐνθουσιαστή μας ; Στὸν Κανάρη σου.

Ἐλπίδα μας καὶ παρηγοριά μας ; Στὴν πίστη σου καὶ στὴν ὀρμή σου.

Καὶ ἂν θέλω τίποτε ἄλλο ἀκόμα ἔξω ἀπὸ αὐτὰ καὶ ἀπάνω ἀπὸ ἔλα τὰ ἄλλα, ἀναίγω τὰ γράμματά σου καὶ τὸ βρίσκω.

Ἐκεῖ ἢ ψυχὴ σου εἶναι ἀσπέδιστη, ἢ καρδιά σου χωρὶς χαλινάρι, ἐκεῖ τὸ πνεῦμα σου ἐλεύτερον σὰν τ' ἄττα τοῦ ἡλίου.

Τὰ γράμματά σου ! Οἱ θαμμένοι θησαυροὶ τοῦ γέρω Μαρκοῦρά μας ! Ὅσες φορές κ' ἂν τὰ διαβάξω, ὅσες φορές κ' ἂν τὰ ξεφυλλίζω, πάντα κάτι νέο θὰ διδαχθῶ, κάτι καινούριο θὰ μάθω, κάτι